

AF KASPER THORUP, LARS MALTHA RASMUSSEN, HENNING HELDBJERG OG JESPER JOHANNES MADSEN.

HEDEHØGE

– UNDER SKÆRPET OVERVÅGNING

Danske Hedehøge følges nu på trækket til Afrika – med vingemærker og satellitsendere.

Hedehøg forsynes med satellit-sender. Foto: Lars Maltha Rasmussen

Hedehøg får vingemærker på. Foto: Lars Maltha Rasmussen.

Af alle vore rovfugle er Hedehøgen måske den mest graciøse. En Hedehøg kan svævende lavt over marsklands-kabet kan få selv de mest forhærdede feltornitologer til at tabe pusten! Her i det sene efterår er de få danske Hedehøge for længst på vej mod Afrika, ganske som de plejer. Hvad der er mere usædvanligt er, at knap halvdelen dem i år er udstyret med store og tydelige vingemærker, og to andre bærer satellitsendere. Begge dele gør det muligt at indsamle langt flere data om fuglene og dermed bidrage til et mere detaljeret billede af Hedehøgens liv, end det tidligere har været muligt: En stor del af Hedehøgens liv tilbringes jo i Afrika langt væk fra danske ornitologers bevågenhed!

IKKE KØNT, MEN EFFEKTIVT...

Vingemærkerne er knap 5 cm lange og kraftigt farvede med symboler, og det ser

bestemt ikke særlig æstetisk ud! Men mærkerne sidder der netop for, at de skal være nemme at få øje på, ellers kan vi ikke følge deres færden. De kan både aflæses i felten og ikke mindst på fotos, så interesse-rede får god mulighed for at bidrage til naturforvaltningen. Det er ikke blot i Danmark, at et større antal fugle har fået vingemærker, men også i bl.a. Tyskland, Holland og Frankrig, og med en ekstra indsats i disse år forsøger forskere at følge fuglene – også i vinterkvarteret i Afrika.

Hedehøgen er blevet en sjælden fugl i Danmark, og den er gået tilbage i store dele af dens nordvesteuropæiske udbredelses-område. Hvorfor ved vi til gengæld ikke nok om. Arten er opført på den danske rødliste som moderat truet, og den er ydermere omfattet af EF Fuglebeskyttelsesdirektivet, der betyder, at vi skal sikre arten. Det kan man ikke uden viden, og derfor er vi gået ind i det internationale projekt.

SENDER PÅ 12 GRAM

Satellitsenderne er en unik metode til at følge fuglenes færden over store afstande. De små sendere vejer 12 gram, og sidder som en lille rygsæk, og man har ikke kunnet konstatere effekter på fuglene af senderne. De meget lette vingemærker belaster alt andet lige fuglen mindre end satellitsende-re, og de er desuden noget billigere. Det større antal vingemærker supplerer den viden, som indsamles via satellitsenderne – især fordi man på den måde kan få en del oplysninger om fuglenes spredning til andre ynglelokaliteter.

Tilsammen giver de indsamlede data mulighed for at få et langt mere detaljeret billede af Hedehøgens liv og færden. Hedehøgen overvintrer sandsynligvis i områder i Afrika, hvor der er konstateret store landskabsændringer og stor tilbagegang for mange af rovfuglene. Tilsvarende er der sket store landskabsændringer i

Lars Maltha Rasmussen fra DOF lige før han slipper den voksne hedehøge-hun med satellit-sender. Forskerne har givet de to satellit-mærkede fugle navnene "Karen" og "Asger".

Hedehøgens yngleområde, ikke mindst i Danmark. Vi er stort set på bar bund, når vi taler om, hvorvidt Hedehøgens tilbagegang skyldes problemer på trækket, i vinterkvarteret eller i yngleområdet eller en kombination!

INTERNATIONALT PROGRAM

De dansk-mærkede fugle udgør kun en lille del af et større, internationalt mærkningsprojekt. Ved at undersøgelsen gennemføres samtidigt i en stor del af Hedehøgens nord-europæiske yngleområde, får vi et langt bedre generelt kendskab til forholdene for Hedehøgen både i og udenfor yngleområ-

det, samt om der gælder særlige forhold for de danske Hedehøge. Særligt vingemærkerne kan medvirke til at bestemme udveksling mellem bestande og overlevelse, fx i hvor stor udstrækning unger af danske Hedehøge ender med at yngle andre steder, og hvor stor indvandringen til vores bestand er. De danske Hedehøge udgør måske blot overskuddet fra områder med større ynglesucces og overlevelse. At bestemme spredningen af fuglene kræver aflæsning af fugle i yngletiden fra et stort område, og her må vi naturligvis væbne os med tålmodighed indtil fuglene vender tilbage, normalt efter 2-3 år.

MELDINGER FRA SATELLITTER

Fra de to satellitmærkede fugle indløber allerede en jævn strøm af data (se kortet på side 13). Den adulte hun, kaldet Karen, som blev udstyret med satellitsender den 18. juli nær hendes rede nær Ballum, har siden 20. september været i det sydlige Niger. Fra Ballum fløj hun øst-sydøst til Tjekkiet, før hun vendte næsen mod syd-sydvest. Hun kom dermed til at følge en mere østlig trækroute, end den som hovedparten af de nord-vesteuropæiske Hedehøge med satellitsendere ellers har benyttet. Ved fangsten bar Karen allerede en tjekkisk ring; hun er vendt tilbage til det område, hvor hun blev mær-

Hedehøgen "Karen" i Ballum Enge kort før afrejsen mod Afrika. Foto: Anni Nielsen.

ket som ungfugl på efterårstrækket i 2000. Desværre ved vi ikke, hvor hun er født, men det er i hvert fald sandsynligt, at trækket er gået ad samme rute, som hun tidligere har fulgt. Den unge fugl, Asger, som er søn af Karen, fløj til gengæld den oftere benyttede rute syd-sydvest mod Frankrig.

MELDINGER FRA VINGEMÆRKER

Der er naturligvis længere mellem resultaterne fra de vingemærkede fugle. Alle aflæsninger, vi har modtaget indtil nu, er fra mærkningsområdet. Til gengæld er en fugl med farvering set i Finland, hvor en dansk Hedehøg aldrig tidligere er genfundet. Fuglen blev mærket ved Vesterende-Ballum den 9. juli i år i et kuld på fire og er set i perioden 18.-23. august i et landbrugsområde i det vestlige Finland. Den har således, efter den forlod reden ved Ballum, fløjet mindst 1.050 km i nordøstlig retning.

Satellitensendere og vingemærker vil give os langt flere data i løbet af vinteren og ikke mindst de følgende år, når fuglene vender tilbage for at yngle. De triste erfaringer fra tidligere med arter, der forsvinder fra den danske natur, fx Urfuglen og den Hvide Stork, viser, at det kan være svært at forvalte uden viden. Dét skulle nødig gentage sig for

Hedehøgen. Så derfor: hjælp os med at få mere viden og hold øje med Hedehøgene, når de vender tilbage til Danmark!

Kasper Thorup er leder af ringmærkningscentralet på Københavns Universitet, Lars Maltha

Rasmussen er projektmedarbejder for DOF på Projekt Hedehøg, Henning Heldbjerg er biolog i DOF og Jesper Johannes Madsen er forskningsassistent på Zoologisk Museum, Københavns Universitet.

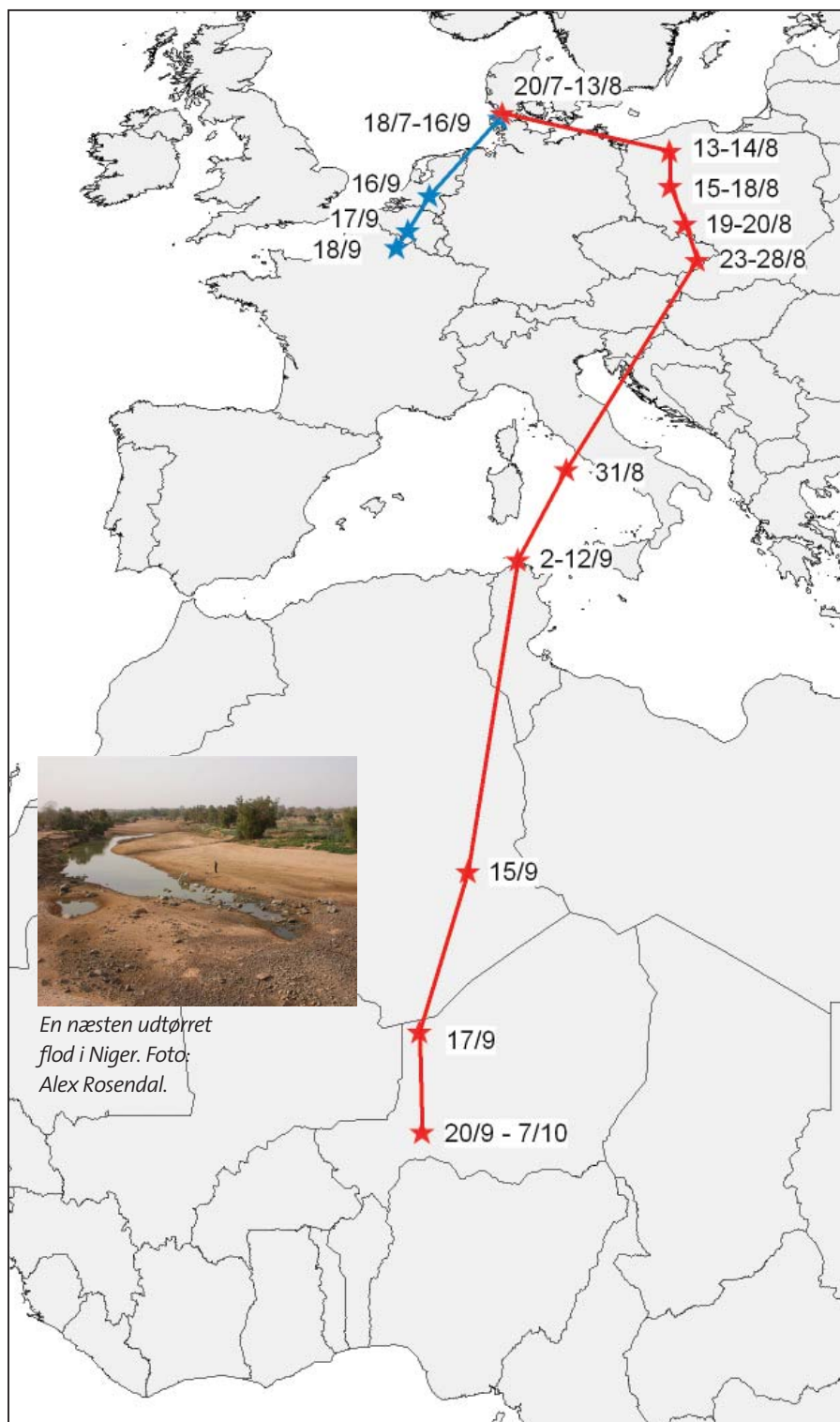
DOF HJÆLPER TRÆKFUGLE

Dystre rapporter de senere år har vist dramatiske tilbagegange for fuglelivet i Vestafrika på grund af intensiveret landbrugsudnyttelse, anvendelse af pesticider, overgræsning, ukontrolleret træhugst og ørkenspredning (se Fugle og Natur nr. 1-2007).

Samtidig har en aktuel undersøgelse fra DOF og Danmarks Miljøundersøgelser vist alarmerende tilbagegange for de trækfugle, der flyver til Afrika. En tredjedel af bestandene er forsvundet på 30 år, og situationen er tilsyneladende værst i Vestafrika (se Fugle og Natur nr. 2-2008).

Meget tyder på, at den vigtigste indsats for at beskytte "vores" trækfugle i fremtiden vil foregå i Afrika. På den baggrund har DOF iværksat et nyt Afrika-trækfugleprogram. Hovedformålet er at bidrage til beskyttelse af danske ynglefugle i Vestafrika samt skaffe viden om danske ynglefugles forhold i vinterkvartene i Vestafrika. Projektet etableres i Ghana og kommer til at foregå i et samarbejde med Birdlife-partner Ghane Wildlife Society (GWS). Projektet vil bl.a. indeholde uddannelse af lokale naturplejere, træplantning, turisme, ringmærkning og andre naturovervågningsaktiviteter.

hrc

Kortet viser de to første danske satellit-mærkede Hedehøges rejse mod syd i efteråret 2008. Karen, den 8 år gamle hun, passerede på trækket sydpå det område i det østlige Tjekkiet, hvor hun blev mærket som ungfugl i 2000. Der er kun få signaler fra hendes videre træk gennem Europa, men hun er sandsynligvis trukket gennem Italien til Tunesien. Vi har ikke modtaget signaler fra ungfuglen Asger siden den 18. september fra Nordfrankrig, og hans skæbne er uvis. Kort: Timme Nygaard.

Der er satellit-mærket yderligere 9 Hedehøge udenfor Danmark i 2008. Alle kan følges her: <http://www.grauwekiekendief.nl/index2.php?a=95>

FAKTA

PROJEKTET

Hedehøge, der er farvemærkede i Danmark, bærer foruden en aluminiumsring en blå farvering med en individuel kode bestående af en kombination af to hvide bogstaver.

De to fugle med satellit-sender bærer også en farvering.

I Tyskland er der mærket med røde og grønne farvering, i Holland med gule og hvide og i Polen med orange. Det internationale satellit-sender-projekt er koordineret af Ben Koks (Dutch Montagu's Harrier Foundation) og Chris Trierweiler (University of Groningen, Vogelwarte Helgoland).

I alt 25 Hedehøge er vingemærket. Vingemærkerne består af to plastikmærker på fuglens overarm. Koden er en kombination af mærkets farve og et symbol på mærket. For at kunne tyde koden skal man derfor aflæse begge vingemærker.

Hvis en vingemærket unge findes død og der f.eks. kun findes et vingemærke, så vil et stemplet nummer i vingemærkets metalclips kunne afgøre fuglens identitet.

Aflæsninger eller fotos af fugle med farvemærker på benene eller vingerne sendes til Ringmærkningscentralen, Zoologisk Museum, Universitetsparken 15, 2100 København Ø. ringing@snm.ku.dk